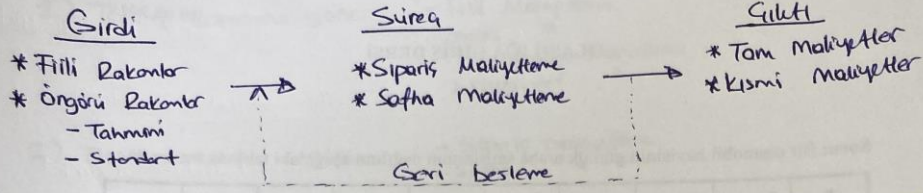
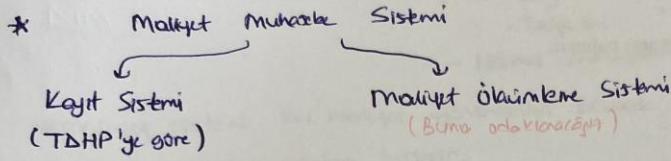

Maliyet Sistemleri:

(47)

* Bir maliyet sistemine hangi maliyetleme yöntemi ağırlığını kayıyor, önemini veriyorsa Sistem onun ismiyle anılır.

* Tek tip, hazır bir maliyet sistemi yoktur. Her işletme kendi bünyesine uygun bir maliyet sistemi kurar ve uygular.

Maliyet Sistemlerini Etkileyen Faktörler:

- 1) Faaliyet Konusu: Faaliyet konusu farklılaştıkça maliyetler de nicelik ve nitelik olarak farklılaşır.
- 2) Teknoloji: Faaliyet konusu aynı olan iki işletmenin kullandıkları teknoloji düzeyleri farklıysa maliyetler farklılaşabilir. Mesela işletmenin biri yüksek teknoloji kullanıyorsa dolaylı işçilik, amortisman, sigorta ve benzeri dolaylı maliyetler öne çıkar. Diğer işletme emek yoğun çalışıyorsa doğrudan işçilik maliyetleri öne çıkar.
- 3) Üretim Politikası: Çok sayıda mamul üreten işletmenin maliyetleri tek tip mamul üreten göre değişik yapıda olacaktır. Envanter tutmadan üretim yapan işletme ile envanter tutan işletmenin farklı maliyet sistemleri olmalıdır.
- 4) Yönetimin Beklentisi: Maliyet sisteminin ürettiği bilgiler, yönetiminin ihtiyaç ve beklentilerine cevap vermelidir.

Maliyetleme Yöntemleri

(48)

- 1.) Tespit zamanına göre
 - Fiili Maliyetleme
 - Öngörü " " " " " "
 - Tahmini Maliyetleme
 - Standart " "
- 2.) Tespit biçimine göre
 - Sipariş maliyetleme
 - Safha " "
- 3.) Kapsamına göre
 - Tam maliyetleme
 - Kısmi " "
 - Değişken Maliyetleme
 - Doğrudan " "
 - Normal Maliyetleme

* Maliyet sistemi bu maliyet yöntemlerinin birarada kullanılmasıyla oluşur. Her sistemin en az bir yöntemi birleştirir.

1.) Tespit Zamanına Göre Maliyetleme:

- Maliyetler geçmiş dönemlerin rakamları ise fiili, gelecek dönemlerin rakamları ise öngörü maliyetleme söz konusudur.

a.) Fiili Maliyetleme: Fiili (geçmiş dönemlere ait) rakamlarla yapılır maliyetleme

b.) Öngörü Maliyetleme: Öngörü (gelecek " " " " " ")

↳ Tahmini Maliyetleme: Öngörü, uzman kişilerin şahsi bilgi ve tecrübelerine dayı yapılır.

↳ Standart Maliyetleme: Öngörü teknik yöntemlere dayalı olarak yapılır.

* Tahmini maliyetleme olması beklenen maliyetleri ifade ederken, standart maliyetleme olması gerekeni ifade eder.

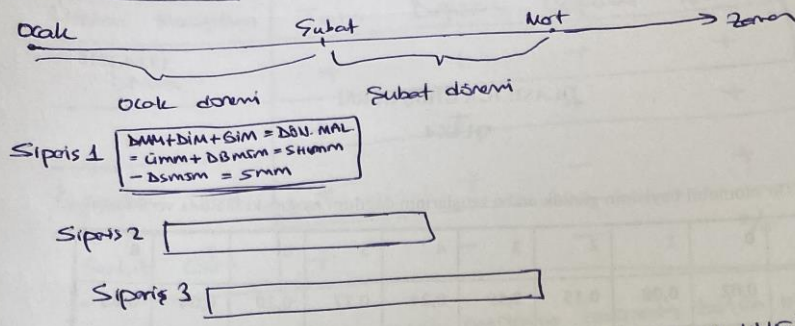
* Olması gerekirken (standart) veya beklenirken (tahmini) tespit maliyet planlamasıdır. Olunur (Fiili) ile karşılaştırma da maliyet kontrolüdür.

2.) Tespit Biçimine Göre Maliyetleme:

a.) Sipariş Maliyetleme: Farklı mamüllerin (nicelik ve nitelik açısından) kesikli olarak üretildiği işletmeler için uygundur. Farklı cins hammadde veya malzemelerin farklı karışım ve miktarlarda kullanıldığı, farklı iş ve işailelerle farklı sürelerde gerçekleştirdiği, farklı üretim zamanlarına sahip işletmelerde kullanıma uygundur. Mamüllerin üretim partilerine sipariş denir, dönemleri önamlı değildir. Maliyetler siparişlere yüklenmeye gayret edilir.

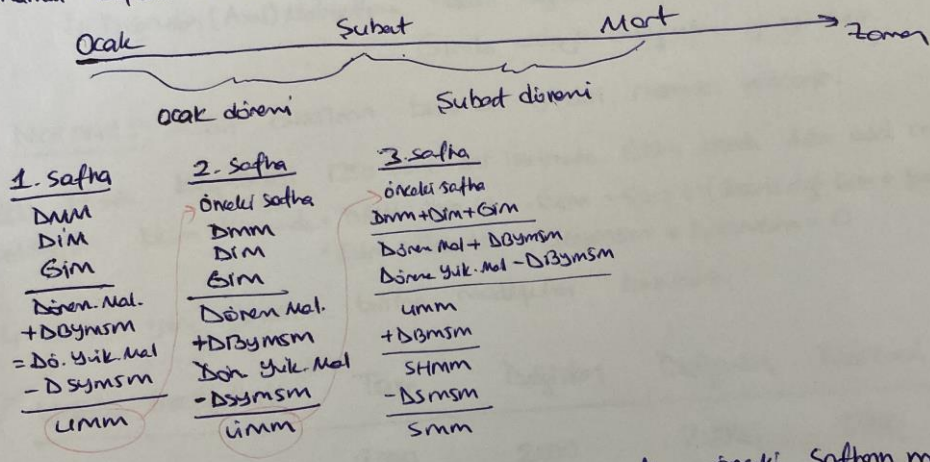
Safha Maliyetleri:

(49)

b) Safha Maliyetleri: Aynı veya benzer mamüllerin kesiksiz ürettiği üretim yapılarına uygun bir maliyetleme yöntemidir. Üretim süreci birbirlerini izleyen safhalardan müteakikdir. Maliyetler safhalara yüklenir.

* Mamul haline gelme aşamalı son safhayı da tamamlamak mümkün olduğunda mamul toplam ve birim maliyeti son safhada ortaya çıkar.

* Safhaların maliyeti toplanarak ilerler, sonraki safha önceki safhaların maliyetleri de kapsar.

3.) Kapsonlu Göre Maliyetleme:

- Maliyetlerin tamamı mamüllere yükleniyorsa tam maliyetleme, bir kısmı yükleniyorsa kısmi maliyetleme vardır.

Kapsamına Göre Maliyetleme Yöntemleri

(50)

Üretim Maliyetleri	Tam	Değişken	Doğrudan	Normal
DMM	+	+	+	+
Dim	+	+	+	+
Değişken Gsm	+	+	-	+
Sabit Gsm	+	-	-	%

Tam: Doğrudan-dolaylı, değişken-sabit ayırımına bakmadan bütün imalat maliyeti mamüllere yüklenir. En yaygın kullanılan yöntemdir.

Kısmi: * Maliyetlerin tamamı mamüllere yüklenmez.

↳ Değişken maliyetleme: Yalnızca değişken maliyetler mamüllere yüklenir. Gsm'lerin Sabit kısmını mamülük yüklenmez.

↳ Doğrudan (Asıl) Maliyetleme: Sadece doğrudan maliyetler mamülük yüklenir. ~~Gsm'lerin~~ Benzer dolaylı olduğundan yüklenmez.

Normal: Sabit Gsm'lerin belli bir yüzdesi mamülük yüklenir.

ÖRNEK: Fiyatlı Kapasitesi 1250 olan bir işletmede Ekim ayında 1000 adet mamül üretilmiştir. Ekim döneminde:

• DMM: 2000 TL • Gsm = 5000 TL (2000 TL dep. Gsm + 3000 TL sabit Gsm)
• Dim: 3000 TL • DBymsm = DSymmsm = 0

4 sisteme göre ümm ve birim maliyetleri bulunuz.

Üretim Maliyetleri	Tam	Değişken	Doğrudan	Normal
DMM	2000	2000	2000	2000
Dim	3000	3000	3000	3000
Değişken Gsm	2000	2000	-	2000
Sabit Gsm	3000	-	-	2400
Toplam	10.000	7000	5000	9400
Birim maliyet	10	7	5	9.4

İşletmenin kapasite kullanım oranı: $\frac{1000}{1250} \times 100 = 80\%$

$\rightarrow \frac{1000}{1250} \times 3000$

Hangisi Doğru? Doğru diye bir şey yok, herisi doğru!

Sipariş Maliyet Sistemi:

(51)

- * Müşterilerin satınalma taleplerine sipariş dır. Anak işletmeler sipariş olmadan da envanter için üretim yapabilirler.
- * Sipariş maliyet sistemi genelde fiziki olarak birbirinden ayrılabilen mamullerin birarada üretildiği işletmeler için uygundur.
- * İmalatı bir sipariş tetikler, başlatır ve üretimi başlatma emrine sipariş emri denir.

Sipariş Maliyet Kartı

- * Her bir üretim partisi veya mamul türü için ayrı ayrı düzenlenir. Üzerine ilgili partinin üretiminde ortaya çıkan maliyetler işlenir.
- * Sipariş maliyet kartı Gay dahilerindeki alışyon fişlerine benzer. Belli bir sipariş vererek ilgili tüm maliyetler o karta işlenir.

Sipariş Maliyet Kartı			
Sipariş No / İş emri :		Üretim miktarı :	
Mamül cinsi :		Başlangıç tarihi :	
u	Kodu :	Bitiş	u :
u	Tipi :	Teslim	u :

Tümü
Sipariş
maliyet
kartı.

Sider Merkezi				
Tarih	DMM	Bim	Sim	Toplam
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

Sider Merkezi				
Tarih	DMM	Dim	Sim	Toplam
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

Serel Toplam

Üretim Miktarı

Birim Maliyet.

* İşletmeye bağlı olarak kart daha detaylı da tasarlanabilir. (52)

* Her siparişin numarası farklı olmalıdır.

* Önce malzeme stok kartlarına bakılarak siparişin Dmm miktarı tespit edilir.

* Dmm işçilik gelisma kartından ekle edilir.

* Benzer yuklenme oranları yardımıyla siparişlere yuklenir.

ÖRN: Sipariş maliyet sistemini kullanan Enaküstri AŞ. Kasım ayında

1. siparişle 3000 adet X ve 2. siparişle 4191 adet Y mamulü üretimine başlamış, Siparişi tamamlamış ve 3000 adet satılmıştır. X ve Y mamüllerinin üretiminde A ve B malzemeleri kullanılmaktadır. X ve Y mamülleri hareketli ortalam, A malzemesi LIFO ve B malzemesi FIFO prensiplerine göre değeri dirilmektedir. 2 esas gider merkezi (ESM) vardır. ve hem X hem Y bu gider merkezinde işlen görmektedir. İşletmenin bilgileri şu şekildedir;

Veriler	1. ESM	2. ESM
Pratik kapasite seviyesi	12.000 Dis/ay	11.000 Dis/ay
" " "	%90	%85
Normal " "	0.28 tl/dis	0.25 tl/dis
N.K. Seviyesinde sabit Gsm	0.11 tl/dis	0.12 tl/dis
N.K. " değışken "	0.139 tl/dis	0.135 tl/dis
Değışken işçilik saat ücreti		
1. siparişte Kasım ayında	5900 Dis/ay	4900 Dis/ay
galişilan toplam Dis		
2. " " "	4500 Dis/ay	4100 Dis/ay
" " "		

Açıklama	Tarih	Malzeme	Miktar	Fiyat	ESM	Sipariş No
DB stok	1 Kasım	A	1000 m	0,11 tl/m		
"	1 Kasım	B	2000 kg	0,17 tl/kg		
Satınalma	2 Kasım	A	10000 m	0,12 tl/kg		
"	"	B	12000 kg	0,18 tl/kg	1. ESM	Sipariş 1
Kullanım	5 Kasım	A	5000 m		2. ESM	Sipariş 1
"	6 "	B	3000 kg		1. ESM	Sipariş 2
"	7 Kasım	B	8000 kg		2. ESM	Sipariş 2
"	8 Kasım	A	4.000 kg			